सुस्वागतम्

मराठी अध्यापन पध्दती

डॉ. वसुंधा विनोद देव

31/05/2012

उच्च माध्यमिक स्तरावर अभ्यासक्रमाची उद्दिष्टये

- शब्दसंपत्ती समृध्द करणे
- योग्यगती आकलनासहित मूकवाचन करण्याची क्षमता विकसित करणे
- भाषेचा योग्य वापर करून अनुभव कथन करणे, वादविवाद, चर्चात्मक, कार्यक्रमात भाग घेणे.
- शब्दकोष व संदर्भग्रंथाचा उपयोग करता येणे.

- भाषेतील सौंदर्य टिपण्यांची क्षमता निर्माण करणे.
- चांगल्या भाषेत निबंध पत्र सारांश लेखनाचे कौशल्य विकसित करणे.
- वाचलेल्या साहित्यातून मानवतावादी आणि सांस्कृतिक दृष्टिकोनातून विकसित करणे.

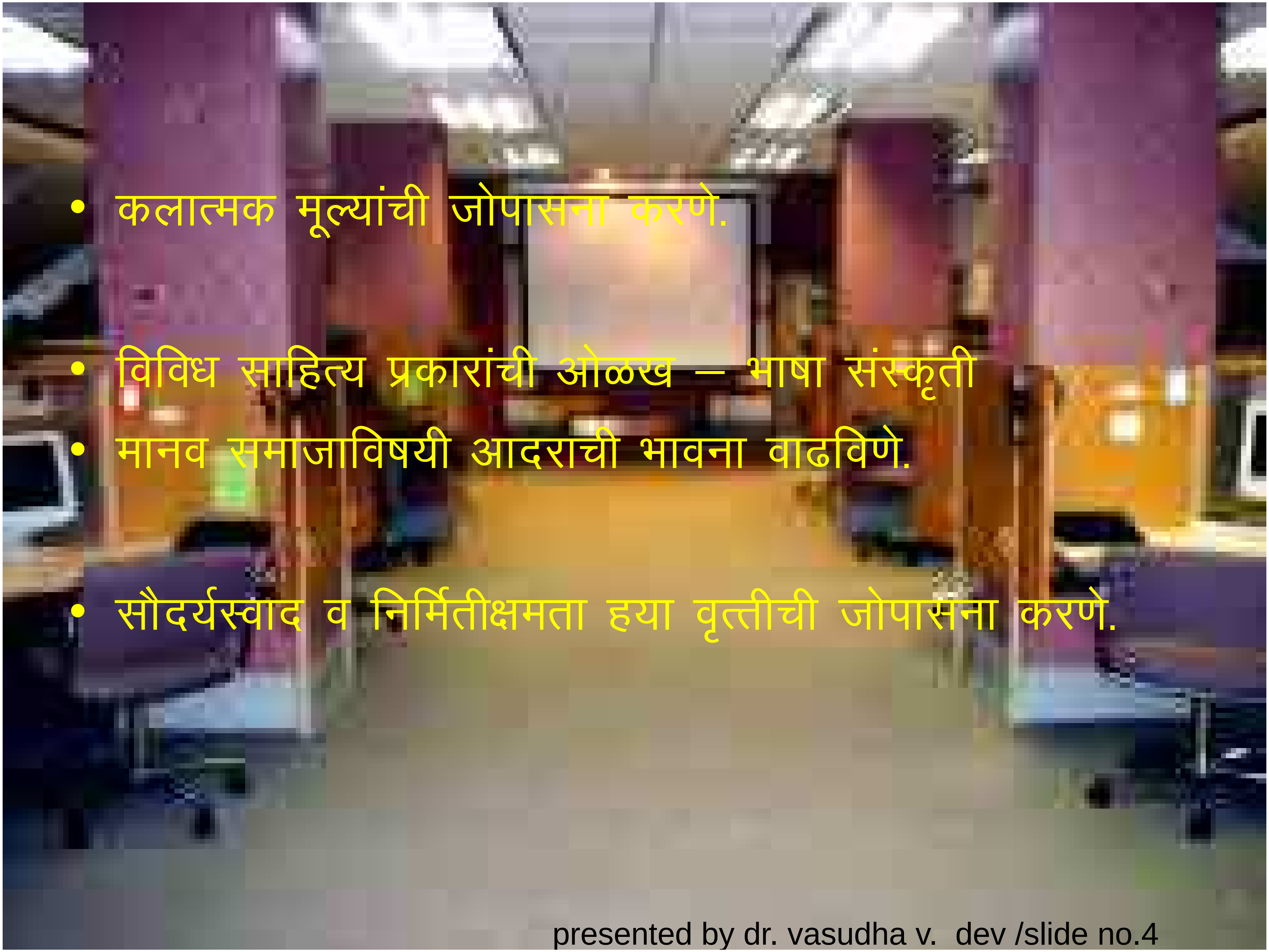

- कलात्मक मूल्यांची जोपासना करणे.
- विविध साहित्य प्रकारांची ओळख – भाषा संस्कृती
- मानव समाजाविषयी आदराची भावना वाढविणे.
- सौदर्यस्वाद व निर्मितीक्षमता हया वृत्तीची जोपासना करणे.

भाषा अध्यापनाची उद्दिष्टये :

अध्यापन :

केवळ माहिती देणे किं ज्ञान संवर्धन करणे म्हणजे अध्यापन नव्हे तर विद्यार्थ्यांच्या अनेकविध मानसिक शक्ती व प्रवृत्ती जागृत करणे. त्यांना चालना देणे व त्यांचा विका घडवून आणून प्रत्येक विद्यार्थ्यांमधून एक बुध्दिमान कार्यक्षम व सुसंस्कृत व्यक्तिमत्त्व निर्माण करणे हे अध्यापनाचे ध्येय आहे

मराठी अध्यापनाची उद्दिष्टये

भाषिक उद्दिष्टये

- ग्रहणात्मक
  - श्रवण
  - वाचन
- प्रगटीकरणात्मक
  - भाषण
  - लेखन

वाङ्.मयी उद्दिष्टये

- रसग्रहणात्मक
- स्पष्टीकरण
- सृजनात्मक

उद्दिष्टाबाबतचा नवा दृष्टिकोन

- ज्ञान आकलन
- उपयोग
- कौशल्य
- रसग्रहण
- अभिरूची
- अभिवृत्ती

उद्दिष्टयांची स्पष्टीकरणे

ज्ञान आकलन :

- शब्दसंपत्ती भर पडणे
- अर्थपूर्ण मूकवाचन करता येणे
- अर्थपूर्ण श्रवण करता येणे
- वाचलेल्या, ऐकलेल्या घटकाचा आशय चटकन लक्षात येणे
- इतर मुद्दे कल्पना, विचार समजणे.
- आशय, दृष्टिकोन लाक्षणिक अर्थ याचे आकलन होणे.

- साहित्यांचा स्थूल इतिहास व त्यातील प्रवृत्ती याचा परिचय होणे.
- लेखन कवी यांच्या कलाकृतीचा परिचय होणे.
- विविध वाङ्.मय प्रकार व त्यांचे तंत्रवैशिष्टये यांचे ज्ञान होणे.
- पौराणिक, ऐतिहासिक व प्रचलित संदर्भाचे व परिस्थितीचे ज्ञान होणे.
- शुध्दलेखनाचे नियम व वाक्यरचनेच्या नियमाचे ज्ञान असणे.
- व्याकरणातील विविध घटकांचे ज्ञान असणे.

अ(प्रकटीकरण

- शुध्द व स्पष्ट उच्चार करता येणे
- व्यावहारिक संभाषण करता येणे
- भावभावनांचे प्रगटीकरण करता येणे
- मुद्याचे विवेचन करता येणे
- आपले मत मांडता येणे
- चर्चा करता येणे

- प्रसंगाचे, दृश्यांचे वर्णन करता येणे
- कथाकथन करता येणे
- स्वागतपर परिचयात्मक किंवा आभारप्रदर्शनात्मक भाषण करता येणे

एखाद्या विषयावर सुव्यवस्थित भाषण देता येणे

- निर्दोष प्रगटवाचन करता येणे
- अर्थपूर्ण भावपूर्ण वाचन करता येणे

ब(लेखी

- वळणदार हस्ताक्षर काढता येणे
- शुध्दलेखन करता येणे
- निर्दोष व्याकरणशुध्द वाक्य रचना करता येणे
- विविध प्रकारच्या वाक्यरचना करता येणे
- योग्य समर्पक शब्दांचा वापर करता येणे
- आपल्या मनातील भावभावना व्यक्त करता येणे

- कल्पना विस्तार करता येणे
- परिच्छेद लेखन करता येणे
- सारांश लेखन वर्णनात्मक लेखन करता येणे
- पत्र अर्ज इ. प्रकारचे व्यावहारिक लेखन करता येणे
- निबंधलेखन करता येणे.

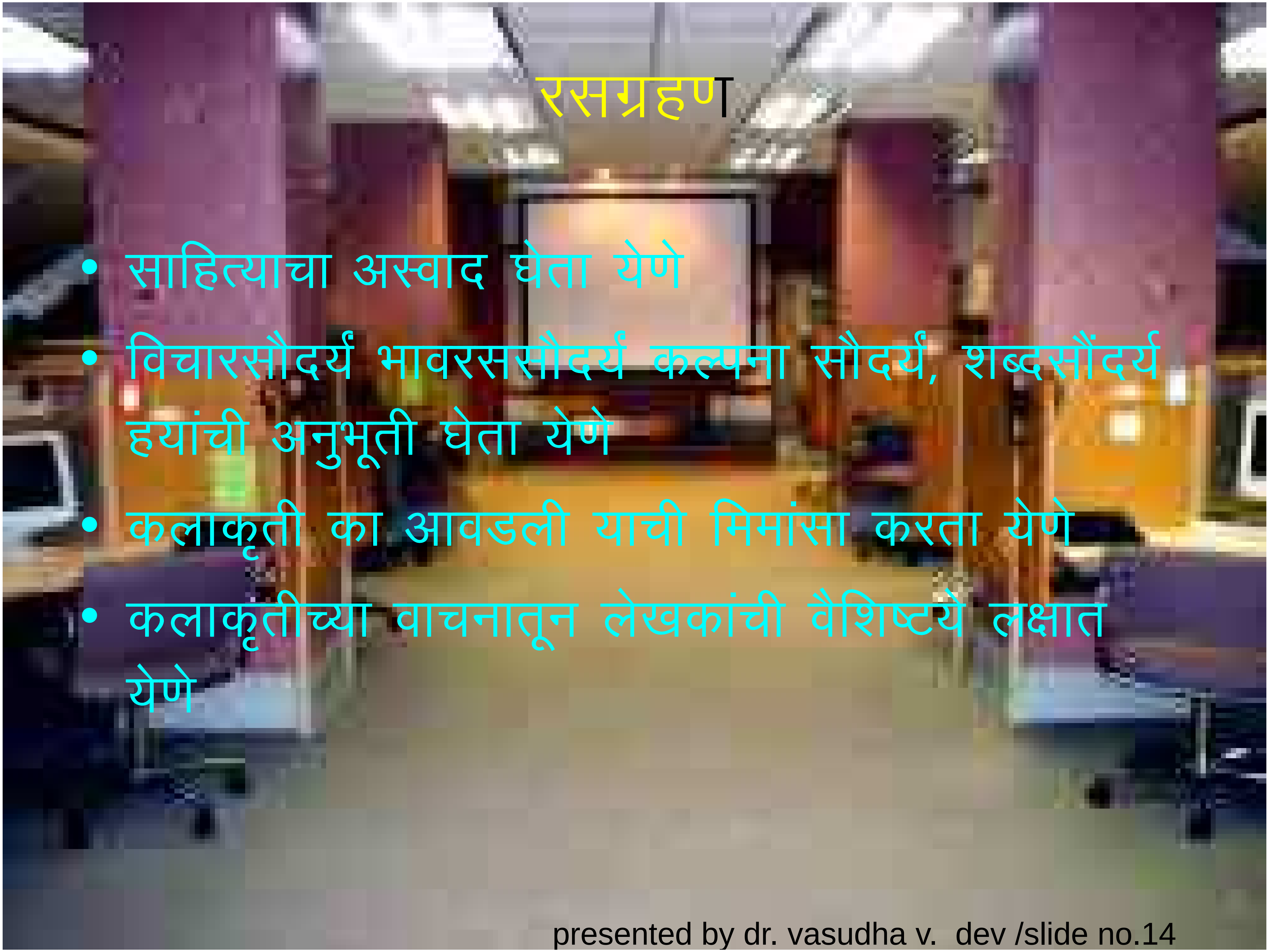

रसग्रहण

- साहित्याचा अस्वाद घेता येणे
- विचारसौदर्य भावरससौदर्य कल्पना सौदर्य, शब्दसौंदर्य हयांची अनुभूती घेता येणे
- कलाकृती का आवडली याची मिमांसा करता येणे
- कलाकृतीच्या वाचनातून लेखकांची वैशिष्टये लक्षात येणे

रसग्रहणT

- मूल्यांची जाणिव होणे व मूल्य ग्रहण करता येणे
- विविध प्रकारचे लेखन लेखनशैली याचे तुलनात्मक मिमांसा करता येणे.
- साभिनय नाटयवाचन करता येणे.
- काव्यवाचन व काव्यगायन करता येणे

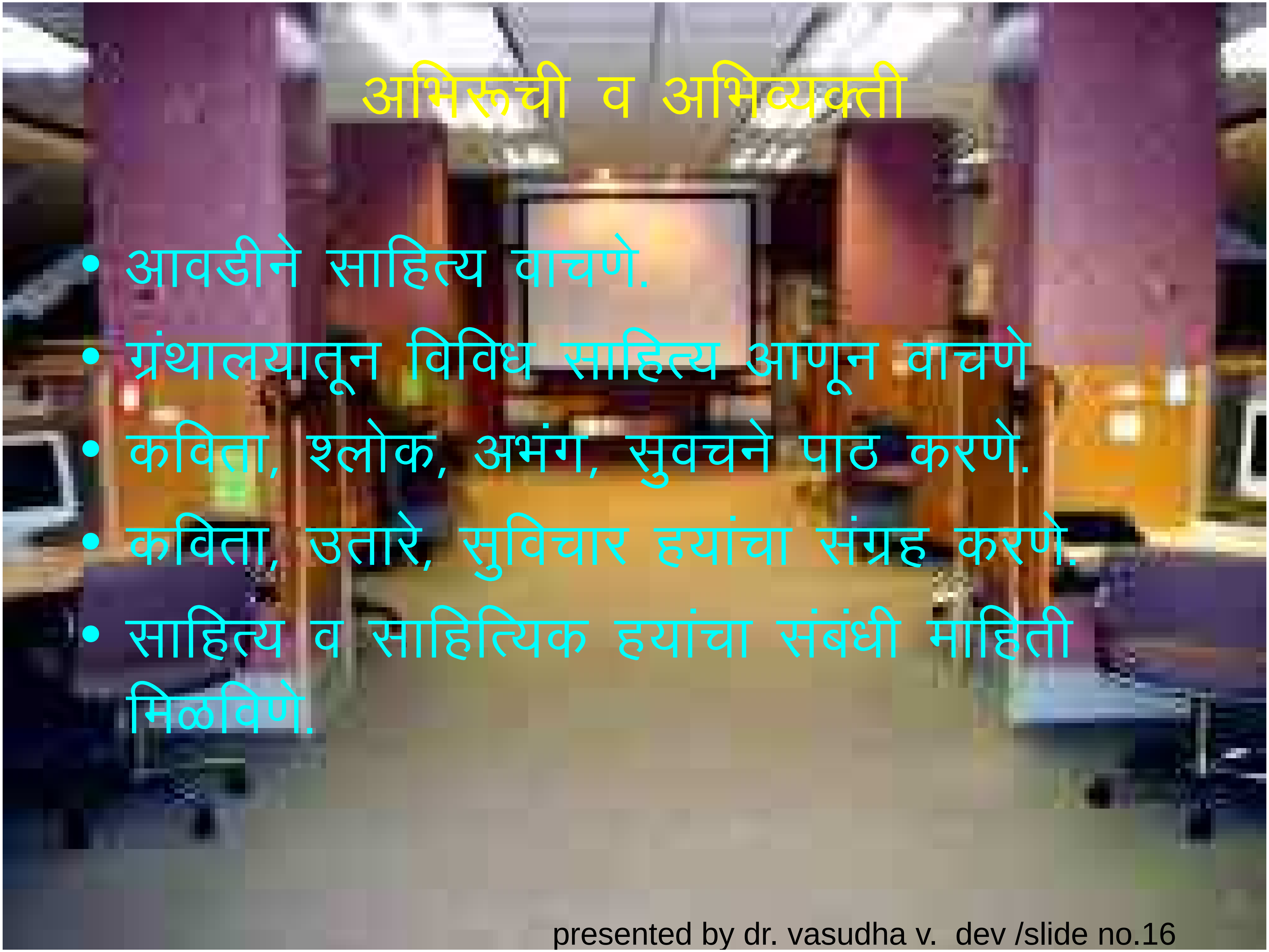

अभिरूची व अभिव्यक्ती

- आवडीने साहित्य वाचणे.
- ग्रंथालयातून विविध साहित्य आणून वाचणे
- कविता, श्लोक, अभंग, सुवचने पाठ करणे.
- कविता, उतारे, सुविचार हयांचा संग्रह करणे.
- साहित्य व साहित्यिक हयांचा संबंधी माहिती मिळविणे.

अभिरूची व अभिव्यक्ती

- साहित्यिकांची चित्रे गोळा करणे.
- वाङ्.मयीन कार्यक्रमांना आवर्जून उपस्थित राहणे.
- शाळेतील कार्यक्रमात सहभागी होणे.
- मराठी भाषा व मराठी साहित्य यासंबंधी प्रेम व आदर असणे.

सृजनशीलता

- सुंदर व अर्थवाहक शब्द वाक्प्रचार, म्हणी, वचने, सुभाषिते, अलंकार इ. चा वापर करून आपले लेखन आकर्षक बनविणे.
- उत्तम शैलीतील उतारे गोळा करणे
- संवाद नाटयछटा, कथा, कविता, चरित्र, विविध कलात्मक लेखन करण्याचा प्रयत्न करणे.

सृजनशीलता

- शब्दकोडे, समस्यापूर्ती, कथापूर्ती अशा उपक्रमात सहभागी होणे.
- वर्गातर्फे वा शाळेतर्फे होणा–या हस्तलिखित मासिकात लेख देणे.
- शालेय निबंध स्पर्धेत भाग घेणे

महाराष्ट्र राज्य माध्यमिक व उच्च माध्यमिक मंडळाने सांगितलेली उद्दिष्टये :

- 2000 च्या पुनर्रचित अभ्यासक्रमानुसार मराठी विषयाची उद्दिष्टये :

प्राथमिक उद्देश

दुययम उद्देश

सर्वसामान्य उद्दिष्टये

- विद्यार्थ्यांची आत्मप्रगटीकरणणात्मक भाषिक कौशल्य विकसित करणे
- भाषा ग्रहण शक्तीचा विकास करणे
- वाङ्.मयाबद्दल आवड निर्माण करणे.
- सत्प्रवृत्तीचे पोषण करून चिकीत्सक वृत्तीची जोपासना करणे.
- नवनिर्मिती व आत्मविष्कार शक्तीचा विकास करणे.
- नवनिर्मिती व आत्मविष्कार शक्तीचा विकास करणे.

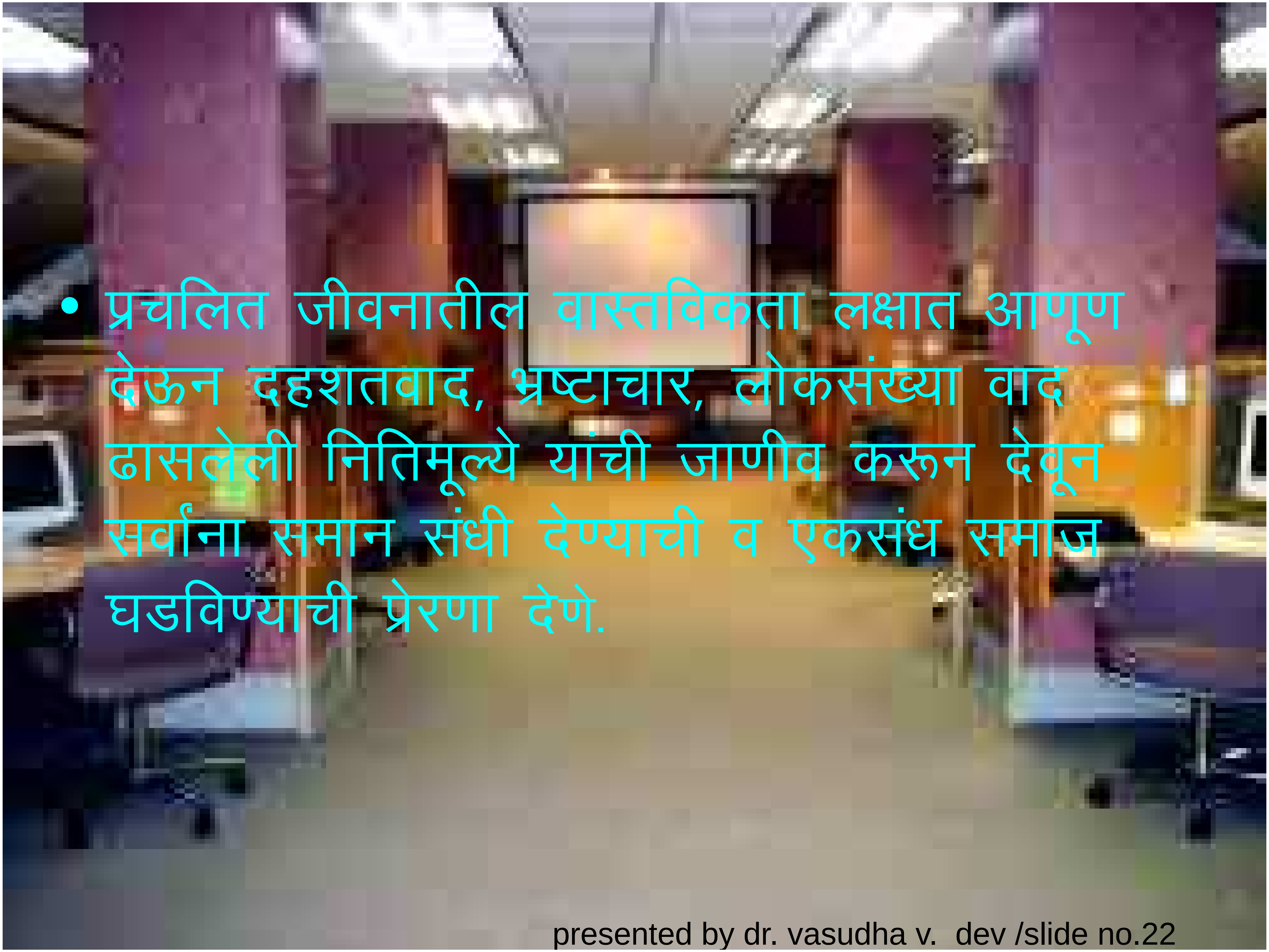
• प्रचलित जीवनातील वास्तविकता लक्षात आणूण देऊन दहशतवाद, भ्रष्टाचार, लोकसंख्या वाद ढासळलेली नितिमूल्ये यांची जाणीव करून देवून सर्वांना समान संधी देण्याची व एकसंध समाज घडविण्याची प्रेरणा देणे.
presented by dr. vasudha v. dev /slide no.22

- दृकश्राव्य साधनाच्या माध्यमातून भाषिक अनुभव वाढविणे.
- विविध वाङ्.मयीन प्रवाह प्रकार प्रवृत्ती यांचे आकलन होणे.
- विघातक शक्तींनी निर्माण केलेली अस्थिरता लक्षात घेवून विद्यार्थ्यांत आत्मविश्वास निर्माण करून संकटांना सामोरे जाण्याची क्षमता निर्माण करणे.

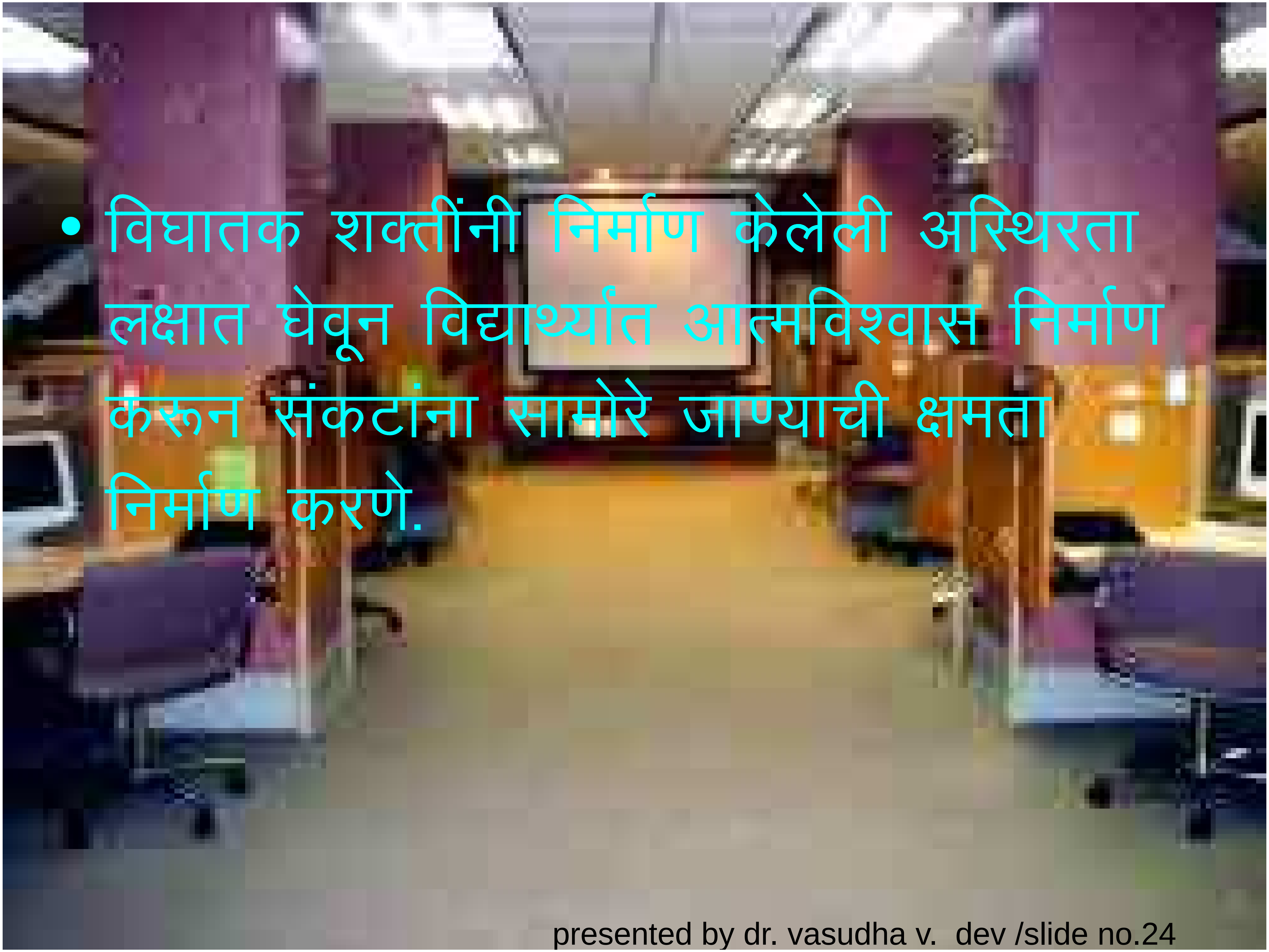
• विघातक शक्तींनी निर्माण केलेली अस्थिरता लक्षात घेवून विद्यार्थ्यांत आत्मविश्वास निर्माण करून संकटांना सामोरे जाण्याची क्षमता निर्माण करणे.

- महिती तंत्रज्ञान पर्यावरण यांची आणि जागतिककरणाच्या समस्यांची ओळख आव्हानांना सामोरे जाण्याचे सामर्थ्य निर्माण करणे.
- विद्यार्थ्यांमध्ये स्वयंअध्ययाची आवड निर्माण करणे.
- भाषेचा दैनंदिन व्यवहारात उपयोग करता यावा या दृष्टीने व्यावहारिक भाषेत प्राविण्य संपादन करणे.

उद्दिष्टये

- विद्यार्थ्याचा शब्दसंग्रह वाढवून त्याचा दैनंदिन व्यवहारात उपयोग करता येणे आणि विद्यार्थ्यांमध्ये उद्यमशिलतेची प्रेरणा निर्माण करुन व्यावहारिक भाषेत प्राविण्य संपादन करणे.
- श्रवण संभाषण वाचन लेखन भाषण, आकलन, स्वतंत्र अभिव्यक्ती हया क्षमता व कौशल्य हयात वाढ करणे.
- ज्ञान आणि आनंद प्राप्तीसाठी वाचनाची आवड निर्माण करणे.

उद्दिष्टये

- मराठी भाषेतील विविध साहित्यिकांची व साहित्य प्रकारांची ओळख करून देणे.
- विद्यार्थ्यांच्या ठिकाणी आपली भाषा, साहित्य, संस्कृती,राष्ट्र मानवता विज्ञाननिष्ठा, सर्वधर्म समभाव, स्त्री–पुरुष समानता वडीलधा–याबद्दल आदरांची भावना, नैतिक मूल्य, निसर्गप्रेम, श्रमप्रतिष्ठा आणि सामाजिक जाणीव हया गुणांची जोपासना करणे.

- अन्य भाषाभगिनी तसेच मराठीच्या विविध बोली भाषाबद्दल आपुलकी निर्माण करणे.
- चित्रपट, आकाशवाणी, दूरदर्शन,संगणक, ई–मेल मोबाईल, इ. दृकश्राव्य साधनांच्या द्वारे भाषिक अनुभव वाढविणे.
- माहिती तंत्रज्ञान, पर्यावरण आणि जागतिकीकरणाच्या समस्यांची ओळख करून देऊन त्यांच्या आव्हांनाना सामोरे जाण्यास समर्थ बनविणे.

- अन्य भाषाभगिनी तसेच मराठीच्या विविध बोली भाषाबद्दल आपुलकी निर्माण करणे.
- चित्रपट, आकाशवाणी, दूरदर्शन,संगणक, ई–मेल मोबाईल, इ. विद्यार्थ्यांमध्ये स्वयंअध्ययनाची आवड निर्माण करून त्यांना अभ्यासक्रमासाठी प्रवृत्त करणे.
- भाषेची मूलभूत संरचना आणि अभ्यासक्रमातील व्याकरणाचे घटक समजावून घेणे.

धन्यवाद !